

Enskild motion

Motion till riksdagen: 2014/15:1371

av Niclas Malmberg och Rasmus Ling (MP)

För Sverige i tiden – Avveckla de sista resterna av ett historiskt icke-demokratiskt statsskick

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda formerna för ett avskaffande av arvkungariket.

Arvet efter Gustav Vasa

Det svenska arvkungadömet härstammar från 1544, då Gustav Vasa på riksdagen i Västerås tvingade igenom lagen att kronan ska vara ärftlig inom kungens släkt tills denna ätt dör ut. Det var inte första gången försök att frångå äldre tiders ordning med valkungadöme gjordes, men tidigare kuppförsök hade misslyckats. Att Gustav Vasa däremot lyckades införa en successionsordning till förmån för sina efterkommande hänger i stor utsträckning samman med att han förde en framgångsrik propaganda för sin person. Trots att han i delar av Sverige genomförde extremt brutala blodbad och arrangerade massmord, lyckades han till eftervärlden sprida bilden av sig själv som landsfader och befriare. I övrigt har Sverige sedan länge övergivit forna tiders klansamhälle, men i den stora frågan om vem som är landets statschef är det således ännu 470 år efter Gustav Vasa blodsband som avgör! Det är dags att avveckla de sista resterna av detta icke-demokratiska statsskick!

Den svenska demokratin har i huvudsak kunna växa fram under fredliga förhållanden. Till skillnad mot i flera andra länder har få människor i Sverige dödats i kampen för en allmän och lika rösträtt. Att demokratiseringsprocessen genomförts sakta, steg för steg, är ur det perspektivet positivt. Genom att avlösa kungamakten successivt har motsättningar kunnat hanteras, istället för att de utvecklats till djupa

U4932C0D18EC2

2014-11-06 11:08:47

konflikter. Det finns ingen anledning att avbryta den processen bara för att monarkin av idag enbart uppbär en rännil av forna tiders maktposition. Att vårt styrelseskick ständigt utvärderas och vid behov omprövas är inget märkligt. Enbart i år har två andra stora utredningar tillsatts för att ge förslag på fördjupning av vår demokrati. Dessa bör kompletteras med en utredning om statschefens ställning och hur denne utses.

Arvkungadömet bryter mot demokratins fundament

Det finns ett demokratiskt värde i att göra allt fler delaktiga i det politiska arbetet, och demokratiska hörnpelare är att medborgarna ska kunna kontrollera maktens företrädare, och att inga gräddfiler eller speciella förmåner finns. Arvkungadömet bryter mot dessa demokratiska utgångspunkter, vilket framgår särskilt tydligt när kungen, som själv erhållit statens högsta ämbetet genom arv, öppnar riksdagen, Sveriges högsta beslutande organ, valt av Sveriges folk. Statschefen ska tillsättas genom val, kunna granskas och ansvar ska kunna utkrävas. Regeringsformen från 1974 är nu mogen att utvecklas, med ytterligare steg längs demokratiseringsprocessens väg.

I ett internationellt perspektiv framstår monarkin i allt större utsträckning som otidsenlig. Under 1900-talet övergick 140 tidigare monarkier till andra system. Kvar bland FN:s 193 medlemsstater finns 43 monarkier. Ett stort antal alternativa statsskick finns. Trots det framhålls ofta argument om kostnader för presidentval som skäl för att bevara monarkin, som om det vore enda alternativet. Andra lösningar kan vara att föra över kungens representativa uppgifter på riksdagens presidium, att riksdagen väljer en president för representativa uppgifter eller att helt enkelt ha en statschefslös författning.

Dags att gå vidare från Torekovkompromissen

Successionsordningen inskränker kungens yttrandefrihet och religionsfrihet. Lagen slår fast att den svenske monarken ska bekänna sig till ”den rena evangeliska läran sådan som den, uti den oförändrade Augsburgiska bekännelsen, samt Uppsala mötes beslut av år 1593, antagen och förklarad är”. Kungafamiljens medlemmar är också undantagna möjligheten att själva bestämma vem de ska gifta sig med. Det är regeringen som, efter hemställan av kungen, ska ge sitt samtycke till prinsars och prinsessors äktenskap. Att Sveriges lag inskränker vuxna människors rätt att själva välja vem de ska gifta sig med kan inte klassas som annat än en kvarleva från forna tiders samhällsstruktur där ätten spelade en avgörande roll för människors sociala status. Lika otidsenlig är kungens straffrättsliga immunitet. Kungen kan aldrig åtalas, och därmed heller inte dömas, oavsett vilka brott hen skulle begå. Att allt detta stämmer mycket illa med skrivningarna om allas lika värde i regeringsformens andra paragraf är uppenbart.

Många som håller med om att det är principiellt felaktigt att kunna ärva ett ämbete, och att arvkungadömet som sådan strider mot grundläggande demokratiska principer, landar ändå i en ståndpunkt att den så kallade Torekovkompromissen som träffades 1971 ska respekteras. Huvudpunkterna i överenskommelsen var att Sverige skulle fortsätta att vara en monarki, men att monarken framtogs alla uppgifter utom rent ceremoniella. Det kan ha varit en rimlig kompromiss 1971, så långt det då gick att komma i demokratiseringsprocessen. Kompromissen har nu respekterats i mer än fyrtio år, och dagens riksdagsledamöter kan inte gärna längre – 13 riksdagsval senare - sägas vara förbundna av kompromissen. För Sverige i tiden är det dags att utreda formerna för ett statsskick utan det av Gustav Vasa inrättade arvkungadömet!

Förslaget

Mot bakgrund av detta bör riksdagen ge regeringen till känna som i motion anförs om att utreda formerna för ett avskaffande av arvkungariket.

Niclas Malmberg (MP)

Rasmus Ling (MP)